Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6880

2024 11 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

Išsami biologinės įvairovės strategija COP16: visų sektorių sutelkimas siekiant bendro tikslo

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/6880)

Pranešėjas: **Arnaud SCHWARTZ**

Patarėjas	Alexandros KASSAPIS (pranešėjo)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2024 1 18
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnis 2 dalis
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2024 9 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 9 19
Plenarinė sesija Nr.	590
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	158/2/7

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Rengiantis 16-ajai Jungtinių Tautų Biologinės įvairovės konvencijos (BĮK) šalių konferencijai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) norėtų atkreipti dėmesį į toliau pateiktus aspektus.

1.2. Biologinė įvairovė yra genetinės įvairovės išteklius. Ji yra svarbiausia gamtinio kapitalo, kurį žmonija gavo iš motinos gamtos, dalis. Tai būtina ilgalaikio apsirūpinimo maistu saugumo ir tvarios ekonominės gerovės sąlyga. Žmonijos egzistavimas ir klestėjimas priklausys nuo mūsų gebėjimo bendradarbiauti ir gerbti planetos išgalių ribas. ES tenka svarbus vaidmuo tiek ES viduje, tiek už jos ribų, visų pirma pasitelkiant ES teisės aktus ir prekybos susitarimus, kad būtų išvengta aplinkos ir socialiniu požiūriu netvaraus maisto, produktų ir technologijų importo ar eksporto.

1.3. Kad biologinės įvairovės skatinimo politika būtų veiksmingesnė, ji turi būti nuoseklesnė ir išsamesnė visuose sektoriuose, geriau integruota į ES ir pasaulio klimato, aplinkos ir apsirūpinimo maistu saugumo sričių darbotvarkes, apimti ne tik aplinkos, bet ir socialinius bei ekonominius aspektus, taip pat gauti reikiamą finansinę paramą.

1.4. Šiuo metu labiau nei bet kada anksčiau reikia: novatoriškos ir veiksmingos viešosios, privačiosios ir mišrios finansinės paramos svarbiausiems ir kartais pažeidžiamiausiems suinteresuotiesiems subjektams (įskaitant smulkiuosius ūkininkus ir žvejus, čiabuvius ir kt.); pasaulinės finansinės struktūros su standartizuotu ataskaitų teikimo mechanizmu ir naujais parametrais, kuriuose daugiausia dėmesio būtų skiriama planetos išgalių riboms; investicijų priderinimo siekiant pereiti prie mažo anglies dioksido pėdsako, atsparios ekonomikos ir klestinčių ekosistemų, taip pat ES paramos globaliųjų Pietų šalims siekiant apsaugoti biologinę įvairovę.

1.5. Siekiant atlyginti už biologinės įvairovės paslaugas ir teisingai kompensuoti finansinius nuostolius, kuriuos gali patirti žemės naudotojai siekdami užtikrinti didesnę biologinę įvairovę, kuri ilgainiui lems tvaresnę, atsparesnę ir sveikesnę gamybą, būtina sukurti specialius fondus, nustatyti pasaulinius biologinės įvairovės finansinių priemonių vientisumo ir skaidrumo standartus ir užtikrinti jų vykdymą, taip pat atsisakyti finansavimo iš aplinkai kenksmingų subsidijų.

1.6. Ekosistemų, gyvūnų ir žmonių sveikata yra tarpusavyje susijusi, nes jie priklauso tai pačiai gamtos ekosistemai. Todėl Europoje reikia plėtoti bendros sveikatos koncepciją.

1.7. Aplinkos ir klimato politika turėtų būti laikoma ne našta stengiantis įveikti dabartinę krizę, o reikalingų ilgalaikių sprendimų ateičiai dalimi. Stipresnė diplomatija klimato ir biologinės įvairovės srityse taip pat yra labai svarbi siekiant stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą ir kartu sėkmingai palaikyti mūsų ekosistemas, ekonomiką ir visuomenę.

1.8. Siekdama integruoti biologinę įvairovę ir nustatyti gamtai palankius klimato srities veiksmus, ES turėtų laikytis integruoto, daugiapakopio ir įvairius suinteresuotuosius subjektus apimančio metodo, kurį sudarytų moksliniai tyrimai, politikos formavimas, suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas ir visuomenės informuotumo didinimo kampanijos.

1.9. Norint įgyvendinti tarptautinius susitarimus, pavyzdžiui, susitarimus dėl klimato ir biologinės įvairovės, reikės visais lygmenimis taikyti įtraukesnį įvairių suinteresuotųjų subjektų valdymo modelį, kuris apimtų sistemingą, svarstomąjį ([1]), ankstyvą ir nuoseklų piliečių ir pilietinės visuomenės organizacijų, visuomenės, įskaitant jaunimą, privačiojo sektoriaus ir akademinės bendruomenės dalyvavimą, kartu užtikrinant veiksmingiausius atskaitomybės mechanizmus ir nešališką teisę kreiptis į teismą bei sąžiningą prieigą prie duomenų. Taip pat bus būtina stiprinti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas biologinės įvairovės apsaugos srityje ir aiškiai įtraukti socialinius partnerius.

1.10. Galiausiai EESRK yra susirūpinęs, kad naujosios Komisijos politinėse gairėse visai neminimi DVT, ir pakartoja savo raginimą parengti integruotą, išsamią strategiją su plataus užmojo ilgalaikiais tikslais ir planais – ES darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2050 m. – kad būtų užtikrinta gerbūvio ekonomika, veikianti atsižvelgiant planetos išgalių ribas. Užuot įgyvendinus tikslus ir uždavinius atskirai, ES turi laikytis sisteminio, daugiasektorinio ir prognozėmis grindžiamo požiūrio, kad supaprastintų savo politikos programas ir padidintų jų veiksmingumą ([2]).

1.11. Šiuo klausimu būtų naudinga paskirti už ateities kartas atsakingą Komisijos narį, kurio kompetencijai būtų priskiriamas ilgalaikio, holistinio ir sisteminio mąstymo skatinimas, atkreipiant dėmesį į gerovės ir biologinės įvairovės rodiklius, neapsiribojant BVP duomenimis, ir juos integruojant. Todėl EESRK ragina Europos Parlamentą, ES Tarybą ir Europos Komisiją parengti tarpinstitucinę deklaraciją, kad būtų sukurta tvirta sistema, kuria būtų užtikrinta būsimų kartų teisių apsauga ir pažanga. Šiuo tikslu Komisija turėtų įsteigti vykdomojo pirmininko pavaduotojo, atsakingo už ateities kartas, biurą.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. Atsižvelgiant į dabartinę trejopą planetos krizę (klimato kaita, tarša ir biologinės įvairovės nykimas), tampa vis svarbiau skubiai persvarstyti mūsų ryšį su gamta ir apsaugoti bei prireikus atkurti natūralias ekosistemas, nuo kurių priklauso žmonės ir didžioji jų ekonominės veiklos dalis, įskaitant žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę. Apskaičiuota, kad daugiau kaip 50 proc. pasaulio BVP priklauso nuo gamtos ([3]), o apie 40 proc. darbo vietų visame pasaulyje tiesiogiai priklauso nuo sveikų ekosistemų ([4]).

([1]) Svarstomasis dalyvavimas atsiranda dėl svarstomosios demokratijos teorijų ir įsitikinimo, kad politiniai sprendimai turėtų būti atvirų piliečių diskusijų ir debatų rezultatas. Svarstomojo dalyvavimo pavyzdžiai, SALTO.

([2]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „ES ir Darbotvarkė iki 2030 m. Stiprinti DVT įgyvendinimą“ (OL C, C/2024/876, 2024 2 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/876/oj).

([3]) *Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation* (Galimos finansinės rizikos, susijusios su biologinės įvairovės nykimu ir ekosistemų būklės blogėjimu, metodinės sistemos ir vertinimo tyrimas), Europos Komisija.

([4]) Užimtumas pasaulyje ir socialinė perspektyva 2018 m., Tarptautinė darbo organizacija (TDO).

2.2. Visų pirma, pabrėždamas atogrąžų miškų svarbą pasaulio biologinei įvairovei, EESRK atkreipia dėmesį į tokią pačią biologinės įvairovės svarbą vandens sistemose ir dirvožemyje bei žemės ūkio biologinės įvairovės svarbą žemės ūkio sektoriuje, pavyzdžiui, kultūrinių augalų įvairovei, siekiant užtikrinti atsparią maisto gamybą.

2.3. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) oro taršą ir aplinkos būklės blogėjimą laiko didžiule rizika žmogaus sveikatai ([5]). Gyventi švarioje, sveikoje ir tvarioje aplinkoje yra viena pagrindinių žmogaus teisių ([6]). Teisės į sveiką aplinką įtvirtinimas ES teisės aktuose ([7]) ir bendros sveikatos koncepcijos plėtojimas padėtų užtikrinti tvarią ateitį dabartinei ir būsimoms kartoms.

2.4. Taip pat išryškėjo neproporcinga biologinės įvairovės nykimo ir aplinkos būklės blogėjimo rizika tam tikroms bendruomenėms ir žmonių grupėms nacionaliniu ir tarptautiniu mastu, o tai rodo, kad reikia teisingos pertvarkos ([8]).

2.5. 2022 m. Kunmingo ir Monrealio pasaulinė biologinės įvairovės strategija, taip pat žinoma kaip Biologinės įvairovės planas gyvybei Žemėje (angl. *Biodiversity Plan for Life on Earth*) (Biologinės įvairovės planas) ([9]), priimta 15-ojoje Jungtinių Tautų Biologinės įvairovės konvencijos (BĮK) šalių konferencijoje, yra istorinis pasiekimas telkiant pastangas kovoti su biologinės įvairovės nykimu. Remiantis DVT įgyvendinimu, joje išdėstyti žingsniai, kaip iki 2050 m. pasiekti visuotinę gyvenimo harmonijoje su gamta pasaulio viziją. Vienas iš pagrindinių Biologinės įvairovės plano elementų yra keturi tikslai 2050 metams ir 23 tikslai 2030 metams.

2.6. Tačiau vertinant pokyčius matyti, kad pasaulis nevykdo pažadų ([10]). Be to, ES pažanga atsilieka nuo tikslų (pvz., 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijos ([11])). Pagrindinės nuolatinio biologinės įvairovės nykimo priežastys tebėra klimato kaita, buveinių nykimas (dėl žemės naudojimo žemės ūkiui ir urbanizacijai), tarša ir gamtos išteklių pereikvojimas.

2.7. Rinkos mechanizmai patys savaime neužtikrina viešųjų gėrybių ar tvarios pasaulinės ekonominės sistemos. Norint turėti viešųjų gėrybių, reikia viešojo valdymo ir pinigų, o norint, kad rinkos mechanizmais būtų užtikrinta socialinė gerovė, reikia valdžios institucijų rengiamų korekcijų ir gairių.

2.8. Aplinkos politika (teisės aktai, priemonės, finansavimas) reikalauja solidarumo ir tvirto tarptautinio bendradarbiavimo. Nepaisant JT konvencijų pažangos ir sėkmės nustatant tikslus, įgyvendinimas buvo nepakankamas, nes trūksta politinio sutarimo dėl priemonių ir naštos pasidalijimo visais instituciniais lygmenimis ([12]). Tai kelia grėsmę planetos ekologiniam atsparumui ir neapgręžus šios tendencijos kils didžiulių socialinių ir ekonominių iššūkių, taip pat bus užkrauta neproporcinga našta jaunimui ir ateities kartoms, ypač globaliuosiuose Pietuose.

([5]) *Estimating environmental health impacts* (Poveikio aplinkos sveikatai vertinimas), PSO.

([6]) Rezoliucija dėl žmogaus teisės į švarią, sveiką ir tvarią aplinką, JT Generalinė Asamblėja.

([7]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Teisė į sveiką aplinką Europos Sąjungoje, ypač vykstant karui Ukrainoje“ (OL C 228, 2023 6 29, p. 10), EESRK informacinis pranešimas Aplinkos apsauga kaip būtinoji pagrindinių teisių laikymosi sąlyga.

([8]) NAT/933 *Pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl teisingos pertvarkos ir ES politikos priemonių, padedančių pagrindą socialiai atsakingesniam Europos žaliajam kursui* (rengiama), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „ES teisingos pertvarkos politikos sistemos tobulinimas. Kokių priemonių reikia imtis?“ (OL C, C/2024/1576, 2024 3 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([9]) *Biodiversity Plan for Life on Earth*.

([10]) Biologinės įvairovės konvencijos (BĮK) internetinė ataskaitų teikimo priemonė.

([11]) ES biologinės įvairovės strategijos rodiklių suvestinė.

([12]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2030 m. (OL C 123, 2021 4 9, p. 76), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“ (OL C 429, 2020 12 11, p. 259), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl dokumento „Konstruktyvesnis pilietinės visuomenės vaidmuo įgyvendinant aplinkosaugos teisės aktus“ (OL C 47, 2020 2 11, p. 50), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES aplinkos teisės aktų įgyvendinimo oro kokybės, vandens ir atliekų tvarkymo srityse (OL C 110, 2019 3 22, p. 33), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo gerinimo veiksmai“ (OL C 283, 2018 8 10, p. 83).

2.9. Politinė įtampa ir dezinformacija ([13]) klimato ir biologinės įvairovės srityse, konfliktų eskalavimas, migracija ir didėjančios pragyvenimo išlaidos kelia grėsmę Europos žaliojo kurso, Biologinės įvairovės plano, Paryžiaus susitarimo ir JT darbotvarkės iki 2030 m. tikslams. Nors šios daugialypės problemos atskleidė mūsų ekonominės sistemos pažeidžiamumą, jos taip pat suteikia galimybę vykti transformaciniams pokyčiams siekiant gerbūvio ekonomikos ir naujo naratyvo žmonėms bei planetai ([14]).

2.10. Po Europos Parlamento rinkimų ir Komisijos sudėties atnaujinimo atėjo laikas pirmenybę teikti biologinei įvairovei ir aplinkos srities *acquis* įgyvendinimui visose ES politikos srityse. Be to, ES turi tvirtą pagrindą prisiimti atsakomybę už pasaulio biologinę įvairovę ir palaipsniui atsisakyti veiksmų, darančių neigiamą poveikį ekosistemoms ir bendruomenėms trečiosiose šalyse, ypač globaliuosiuose Pietuose.

2.11. Šios nuomonės savo iniciatyva tikslas yra:

— kurti naują naratyvą žmonėms ir planetai, pabrėžiant atsparių ekosistemų ir klestėjimo tarpusavio ryšį;

— parengti išsamią biologinės įvairovės strategiją, kuri apimtų aplinkos, ekonominius ir socialinius aspektus ir kuri sietųsi su klimato, aplinkos ir bendros sveikatos koncepcijos darbotvarkėmis, taip pat su sektoriais, kurie labiausiai priklauso nuo biologinės įvairovės ir daro jai didžiausią poveikį;

— nustatyti tų sektorių (įskaitant žemės ūkį, miškininkystę, žuvininkystę ir bioekonomiką) poreikius ir jiems rūpimus klausimus ir pasiūlyti sprendimus, kaip jiems padėti siekti ES ir pasaulinių biologinės įvairovės tikslų;

— pasiūlyti konkrečias rekomendacijas rengiant naująją Komisijos darbotvarkę ir rengiantis JT BĮK COP16;

— didinti JT konvencijų dėl biologinės įvairovės, klimato ir dykumėjimo (JT Biologinės įvairovės konvencija (JT BĮK), Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija (UNFCCC) ir Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su dykumėjimu (UNCCD)) sąveiką.

3. **Biologinės įvairovės finansavimas**

3.1. Visuotiniuose vertinimuose pabrėžiama, kad reikia sutelkti didelius finansinius išteklius prisitaikymui prie klimato kaitos ir jos švelninimui, taip pat biologinės įvairovės išsaugojimui, apsaugai ir atkūrimui, ypač atsižvelgiant į UNFCCC ir JT BĮK ([15]). Pripažindamas, kad viešųjų finansų nepakanka, EESRK pabrėžia, kad svarbu sutelkti privačiojo sektoriaus investicijas, be kita ko, galbūt pasitelkiant finansines priemones, pavyzdžiui, anglies dioksido kreditus, skolos už biologinę įvairovę apsikeitimo sandorius ir su DVT susijusias obligacijas. Tačiau EESRK įspėja, kad būtina griežtai užtikrinti šių priemonių vientisumą ir kad visų pirma reikia atidžiai apsvarstyti pasiūlymus dėl biologinės įvairovės rinkų. Tarptautiniuose forumuose, pavyzdžiui, Tarptautinėje vystymosi finansavimo konferencijoje, ES turėtų raginti įsteigti pasaulinę komisiją, kuri užtikrintų biologinės įvairovės išsaugojimui skirtų finansinių priemonių skaidrumą ir vientisumą.

3.2. Atsižvelgdamas į akivaizdų biologinės įvairovės nykimą dėl klimato kaitos ir ragindamas laipsniškai panaikinti subsidijas iškastiniam kurui, EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad buvo nustatytos aplinkai kenksmingos subsidijos, ir ragina toliau rinkti duomenis apie jas ir planuoti laipsniškai panaikinti, užtikrinant, kad investicijos pagal žaliąją ir teisingą pertvarką duotų grynos naudos biologinei įvairovei ir aplinkai.

3.3. EESRK prašo Komisijos skatinti valstybes nares teisingai ir nemažinant reikalavimų toliau kurti, diegti ir valdyti suderintas, žalias ir tvarias mokesčių sistemas, grindžiamas principu „teršėjas moka“ ([16]). Šis principas taip pat turėtų būti taikomas savivaldybėms ir kitoms vietos ir regionų valdžios institucijoms, o su tuo susijusios lėšos gali būti skiriamos taršos prevencijai.

([13]) Nuomonė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Demokratijos apsauga nuo dezinformacijos (*OL C, C/2024/4052, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4052/oj*).

([14]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė – *Gerbūvio ekonomika grindžiamo Europos žaliojo kurso ir socialinio kurso planas* (OL C, C/2024/6879, 2024 11 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6879/oj), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Tvari ekonomika, kurios mums reikia“ (OL C 106, 2020 3 31, p. 1).

([15]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė – *Kovos su klimato kaita finansavimas. Naujos veiksmų gairės dideliems klimato srities užmojams ir DVT įgyvendinti* (OL C, C/2024/6881, 2024 11 28, ELI: http://data.europa.eu/C/2024/6881/oj).

([16]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl dokumento „Konstruktyvesnis pilietinės visuomenės vaidmuo įgyvendinant aplinkosaugos teisės aktus“ (OL C 47, 2020 2 11, p. 50).

3.4. EESRK keliose nuomonėse nurodė ([17]), kad biologinės įvairovės apsaugos finansinė našta neturi tekti ūkininkams, žvejams ir miškų savininkams. Veikiau, viešųjų gėrybių ir vertybių užtikrinimas jiems patiems turėtų tapti gera galimybe gauti pajamų, pavyzdžiui, kuriant ekologines paskatas. EESRK taip pat kritikavo nepakankamą tinklo „Natura 2000“ priemonių finansavimą ir ragino sukurti biologinei įvairovei skirtą Europos fondą. Komisija ir valstybės narės dabar turi vadovautis šiomis rekomendacijomis.

3.5. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad viešosios lėšos, įskaitant daugiametę finansinę programą (DFP), visų pirma turėtų būti skiriamos viešajai gėrybei, ir ragina užtikrinti visų politikos sričių (bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP), bendros žuvininkystės politikos (BŽP), energetikos, transporto, socialinės politikos ir kt.) finansavimo ir subsidijų, darančių poveikį biologinės įvairovės apsaugai ir atkūrimui, suderinamumą. Atsižvelgdamas į tai, EESRK mano, kad BŽŪP po 2027 m. turi užtikrinti stabilią ilgalaikę politikos sistemą, orientuotą į tvarią maisto gamybą ir atvirą strateginį ES savarankiškumą, taip pat apsaugoti pasėlių ir ūkininkavimo tipų įvairovę ES ir jos ekosistemas ([18]).

4. **Biologinės įvairovės ir gamtai palankių klimato srities veiksmų skatinimas. Ką daryti ir ko nedaryti**

4.1. Klimato kaita yra vienas iš pagrindinių biologinės įvairovės nykimo veiksnių. Todėl dauguma kovos su klimato kaita politikos priemonių taip pat yra naudingos biologinei įvairovei. Tačiau kai kurie su klimato srities veiksmais susiję technologiniai ir skaitmeniniai sprendimai (pvz., dirbtinis intelektas (DI), branduolinė energija, anglies dioksido surinkimas ir sekvestracija) gali kenkti biologinei įvairovei ir aplinkai. ES turėtų laikytis atsargumo principo.

4.2. Siekiant didinti biologinę įvairovę ir gamtai palankius klimato srities veiksmus, EESRK rekomenduoja:

4.2.1. **bendradarbiauti** įvairių sričių (daugiausia biologinės įvairovės ir klimato) mokslininkams, taip pat politikos formuotojams ir suinteresuotiesiems subjektams. EESRK ragina surengti naujų praktinių seminarų, kuriuos bendrai finansuotų Tarpvyriausybinė mokslinė politinė biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platforma (IPBES) ir Tarpvyriausybinė klimato kaitos komisija (IPCC), kad tarptautinei bendruomenei būtų teikiamos gairės dėl šio būtino bendradarbiavimo skatinimo ([19]). Jis taip pat ragina Europos klimato misijose (pvz., Prisitaikymo prie klimato kaitos misijoje ir Neutralaus poveikio klimatui miestų misijoje) išbandyti įvairių suinteresuotųjų subjektų biologinės įvairovės sprendimus;

4.2.2. **integruoti** biologinę įvairovę sritį į klimato srities veiksmus ir atvirkščiai. EESRK ragina Komisiją parengti integruotą klimato ir biologinės įvairovės politiką tiek ES, tiek tarptautiniu lygmeniu. Šiuo tikslu reikia atlikti klimato srities sprendimų ir biologinės įvairovės priemonių **poveikio vertinimus**;

4.2.3. **stebėti** Paukščių ir Buveinių direktyvų, Gamtos atkūrimo teisės akto įgyvendinimą ir tolesnę veiklą, susijusią su JT BĮK pažadais;

4.2.4. **priimti gamta ir ekosistemomis grindžiamus sprendimus**, kuriais vienu metu būtų sprendžiami klimato kaitos ir biologinės įvairovės nykimo klausimai ([20]), kaip antai siekis apsaugoti natūralias buveines, atkurti ekosistemas, miškus ir šlapynes, vykdyti tvarią žemėtvarką ir tvarią žemės ūkio praktiką teikiant ekosistemines paslaugas, kartu mažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir gerbiant atitinkamų žmonių, pavyzdžiui, vietos bendruomenių ir čiabuvių, teises ir kultūrą;

4.2.5. **skatinti žiedinę ekonomiką**, kuri suteikia pagrindą transformaciniams pokyčiams siekiant tvaraus gamtos išteklių naudojimo ir gerbūvio ekonomikos, veikiančios neperžengiant planetos išgalių ribų. Žiedinių metodų nauda aplinkai ir socialinė bei ekonominė nauda gali tapti sėkmingo biologinės įvairovės ir klimato politikos įgyvendinimo veiksniais;

([17]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl gamtos atkūrimo“ (OL C 140, 2023 4 21, p. 46), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“ (COM(2020) 380 final) (OL C 429, 2020 12 11, p. 259).

([18]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Savarankiškos ir tvarios maisto gamybos skatinimas. Bendros žemės ūkio politikos po 2027 m. strategijos“ (OL C, C/2024/2099, 2024 3 26, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj).

([19]) *Biodiversity and Climate Change workshop report* (Biologinės įvairovės ir klimato kaitos praktinio seminaro ataskaita), IPBES ir IPCC.

([20]) *IUCN Global Standard for Nature-based Solutions: first edition* (IUCN pasaulinis gamtos procesais pagrįstų sprendimų standartas. Pirmasis leidimas), IUCN.

4.2.6. **didinti visuomenės informuotumą ir šviesti** visus, ypač politikos formuotojus, jaunimą ir įmones biologinės įvairovės, klimato kaitos, ekosistemų stabilumo ir žmonių gerovės tarpusavio sąsajų klausimais;

4.2.7. **sukurti paskatų mechanizmus**, kuriais būtų skatinama aplinkai palanki praktika ir atgrasoma nuo biologinei įvairovei ir aplinkai kenksmingos veiklos; jie turėtų apimti išmokų už ekosistemines paslaugas sistemas (pvz., ūkininkams, miškininkams ir žvejams), gamtos indėlį į žmonių gerovę ([21]) ir ekologinio sertifikavimo programas. Kraštutiniu atveju būtų galima nustatyti aiškiais kriterijais pagrįstas ekologinio kompensavimo sistemas. Pavyzdžiui, gamtai kenksmingi statybos projektai galėtų būti kompensuojami kitur. Taip pat verta apsvarstyti galimybę sukurti bendrą ekologinio kompensavimo rinką;

4.2.8. **užtikrinti tarptautinę socialinę ir žaliąją diplomatiją** siekiant finansavimo ir dalijimosi žiniomis iniciatyvų globaliųjų Pietų ir čiabuvių bendruomenėms; tai turėtų papildyti ES vidaus pastangas ir sustiprinti JT BĮK, UNFCCC ir UNCCD šalių konferencijų sąveiką.

4.3. EESRK taip pat siūlo paskirti už ateities kartas atsakingą Komisijos narį, kurio kompetencijai būtų priskiriamas ilgalaikio, holistinio ir sisteminio mąstymo skatinimas, atkreipiant dėmesį į gerovės ir biologinės įvairovės rodiklius, neapsiribojant BVP duomenimis, ir juos integruojant.

5. Teigiamo biologinės įvairovės naratyvo kūrimas aktyviai dalyvaujant pilietinei visuomenei

5.1. Biologinės įvairovės ir aplinkos politikos kartų aspektas turi būti perteiktas aktyviu ir prasmingu jaunimo dalyvavimu visuose sprendimų priėmimo proceso etapuose, pradedant darbotvarkės sudarymu ir pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų rengimu, baigiant įgyvendinimu, stebėsena ir tolesniu darbu ([22]), siekiant užtikrinti, kad bus atsižvelgta į politikos poveikį būsimoms kartoms ([23]).

5.2. Pilietinės visuomenės dalyvavimas biologinės įvairovės valdyme yra itin svarbus siekiant biologinės įvairovės tikslų ir integruojant visų sektorių, įskaitant žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę, poreikius ir susirūpinimą keliančius klausimus. EESRK siūlo sukurti struktūrą vietos, Europos, tarptautiniu ir kelis lygmenis apimančiu mastu, kaip nurodyta toliau:

5.2.1. Vietos ir nacionaliniu lygmenimis

— Biologinės įvairovės ir ekologijos įtraukimas į mokymąsi visą gyvenimą ir nacionalines švietimo sistemas yra itin svarbus formuojant teigiamą požiūrį į biologinę įvairovę ([24]). Valstybės narės turėtų užtikrinti galimybę patekti į nacionalinius parkus bei natūralias gamtines zonas ir rengti informavimo apie juos kampanijas, kad būtų skatinama priežiūra ir nauda, gaunama priartinant žmones prie gamtos. Turėtų būti remiamos švietimo programos, kaip antai tokios, kurias organizuoja Tarptautinė gamtos ir gamtos išteklių apsaugos sąjunga (IUCN) ir EUROPARC federacija ([25]).

— Organizuoti vietos lygmens praktinius seminarus biologinės įvairovės klausimais su pilietinės visuomenės organizacijų, vietos bendruomenių, jaunimo, čiabuvių, akademinės bendruomenės, finansų sektoriaus ir kitų atitinkamų sektorių, pavyzdžiui, žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, atstovais.

— Sudaryti palankesnes sąlygas dalyvaujamiesiems sprendimų priėmimo procesams, įtraukiant suinteresuotuosius subjektus į vietos biologinės įvairovės išsaugojimo veiksmų rengimą, įgyvendinimą ir stebėseną.

— Remti vietos lygmens iniciatyvas ir bendruomeninius išsaugojimo projektus, įgalinančius vietos bendruomenes prisiimti atsakomybę ir prižiūrėti biologinės įvairovės išsaugojimo pastangas ir išbandyti naujus biologinės įvairovės apsaugos verslo modelius (pvz., ekologinį turizmą, ekologinį ir regeneracinį žemės ūkį ir kt.).

([21]) *Nature's Contributions to People (NCP)* (Gamtos indėlis į žmonių gerovę), IPBES.
([22]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Struktūruoto jaunimo dalyvavimo ES sprendimų priėmimo procese klimato ir tvarumo klausimais skatinimas (OL C 429, 2020 12 11, p. 44).
([23]) ES jaunimo testas, iniciatyva „Fit for Future Generations".
([24]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Įgalinti jaunimą siekti darnaus vystymosi pasitelkiant švietimą" (OL C 100, 2023 3 16, p. 38).
([25]) EUROPARC federacija.

5.2.2. ES lygmeniu

— Stiprinti atstovavimą pilietinės visuomenės organizacijoms ir čiabuvių bendruomenėms ES biologinės įvairovės politikos formavimo procesuose, joms veiksmingai dalyvaujant konsultacijų mechanizmuose, patariamųjų organų veikloje ir suinteresuotųjų subjektų dialoguose.

— Rengti praktinius seminarus, pavyzdžiui, minėtus 5 skyriuje, ir sistemingai vykdyti įvairių suinteresuotųjų subjektų partnerystes, skirtas pilietinės visuomenės, vyriausybinių institucijų, mokslinių tyrimų institucijų ir įmonių bendradarbiavimui, siekiant veiksmingai įgyvendinti biologinės įvairovės išsaugojimo priemones.

5.2.3. Tarptautiniu lygmeniu

— Raginti aktyviau įtraukti pilietinės visuomenės atstovus į tarptautinius biologinės įvairovės valdymo forumus (pvz., JT BĮK, JT Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvenciją ([26]), UNFCCC ir UNCCD šalių konferencijas), bet jais neapsiriboti.

— Stiprinti NVO, jaunimo ir čiabuvių bendruomenių organizacijų ir kitų pilietinės visuomenės subjektų vaidmenį formuojant pasaulinę biologinės įvairovės politiką ir rengiant susitarimus, pavyzdžiui, Biologinės įvairovės planą.

— Sudaryti palankesnes sąlygas įvairių šalių ir regionų pilietinės visuomenės organizacijoms keistis žiniomis ir bendradarbiauti, kad būtų skatinama geriausia biologinės įvairovės išsaugojimo praktika, ir rengti 5 skyriuje aprašytus praktinius seminarus, į kuriuos jos būtų įtrauktos.

5.2.4. Apimant kelis lygmenis

— Skatinti pilietinės visuomenės organizacijų, mokslininkų ir tokių sektorių, kaip žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė, dialogą ir bendradarbiavimą, kad būtų parengti visiems naudingi sprendimai.

— Remti mokslinių tyrimų ir inovacijų iniciatyvas, kurias įgyvendinant nagrinėjama tvari praktika ir gamtai palankūs sprendimai, padedantys šiuose sektoriuose užtikrinti pragyvenimą su teisingomis pajamomis, kartu kuo labiau padidinant teigiamą poveikį klimatui.

— Didinti finansinę paramą ir gebėjimų stiprinimą pilietinei visuomenei ir jaunimo organizacijoms, dirbančioms biologinės įvairovės srityje, įskaitant organizacijas, kurios daugiausia dėmesio skiria tvaraus žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės rėmimui, ir toms organizacijoms, kurios dirba viešojo intereso labui aplinkosaugos klausimais, daugiausia dėmesio skiriant organizacijoms globaliuosiuose Pietuose.

— Stiprinti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas biologinės įvairovės apsaugos srityje ir užtikrinti, kad būtų aiškiai įtraukti socialiniai partneriai.

5.3. EESRK toliau pritaria tam, kad būtų įsteigta nuolatinė pasaulinė piliečių asamblėja, kaip pasiūlė organizacija „Iswe Foundation“ ir pritarė Jungtinės Tautos; apie jos sukūrimą bus paskelbta 2024 m. rugsėjo mėn. įvyksiančiame aukščiausiojo lygio susitikime dėl ateities ([27]). EESRK taip pat mano, kad tokia asamblėja turėtų spręsti šioje nuomonėje iškeltus klausimus. Tačiau jis pabrėžia, kad to nepakanka siekiant užtikrinti tinkamą suinteresuotųjų subjektų atstovavimą priimant sprendimus.

5.4. EESRK remia tinkamą Orhuso konvencijos aplinkosaugos teisių įgyvendinimą ES valstybėse narėse ir deramą pilietinės visuomenės gebėjimų stiprinimą siekiant užtikrinti, kad visuomenė žinotų, kaip tomis teisėmis ir gebėjimais naudotis ([28]). Jis taip pat remia teisėtų būdų, kuriais siekiama saugoti gamtą, pavyzdžiui, gamtos teisių ir teisės į sveiką aplinką, įgyvendinimą vadovaujant pilietinei visuomenei ([29]).

5.5. Aktyvesnis pilietinės visuomenės dalyvavimas yra geriausias būdas integruoti visų sektorių poreikius ir susirūpinimą keliančius klausimus, kad būtų sukurtas teigiamas biologinės įvairovės naratyvas, pasiekti mūsų tikslai visais lygmenimis ir veiksmingai sprendžiamas itin svarbus klausimas.

([26]) Jungtinių Tautų Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija.
([27]) Pasaulinė ir nuolatinė piliečių asamblėja, JT fondas.
([28]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (COM(2020) 642 final – 2020/0289 (COD)) (OL C 123, 2021 4 9, p. 66).
([29]) Tyrimas *Towards an EU Charter of the Fundamental Rights of Nature* (ES pagrindinių gamtos teisių chartijos kūrimas), EESRK.

5.6. Atsižvelgdamas į tai ir į neseniai paskelbtą JT pranešėjo aplinkos gynėjų klausimais ataskaitą ([30]), EESRK pripažįsta jiems kylančią riziką ir ragina valstybes nares gerbti jų teises, įskaitant saviraiškos, taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę, bet jomis neapsiribojant, ir šalinti pagrindines biologinės įvairovės nykimo priežastis.

Briuselis, 2024 m. rugsėjo 19 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE

([30]) *State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy* (Valstybės vykdomos aplinkos protestų ir pilietinio nepaklusnumo represijos. Didelė grėsmė žmogaus teisėms ir demokratijai), JT specialusis pranešėjas aplinkos gynėjų pagal Orhuso konvenciją klausimais Michel Forst.